

lan veszteségeket” eredményeznek az elemzés szintjén, de nem a befogadás szintjén.

A *Magánterem* című kötet ösztönös felismerése annak a sajátos magányosságnak, amely a Báger-típusú lírából fakad. Ez a líra ugyanis nem közösségi, nem divatirányzatokhoz kapcsolódó, hanem csakis önmagából táplálkozik.

A *Kijelzőtábla* című versében így fogalmaz a szerző: „Téli gipszben / nyári lázban / beton-üveg-tükörházban / acélhálós palotában / sosincs vége / átrendeződik / suhog-liheg / a madárraj”. Figyeljük meg a sűrítést, az érzelmek dinamizmusát, és azt a természetes rácsodálkozást, ahogy mindezt önmagában és a körülötte lévő világban Báger felfedezi. Mindez csupán egyetlen, bár nagyon is jellemző példa arra a világlátásra, amely jellemzi szerzőnket, ahogy mintegy „felügyeli” maga körül az eseményeket, és nem véletlen ez a megfogalmazás, miszerint Báger „felügyel”. Ez a megfogalmazás Tandorit idézi, mert Tandori az az alkotó a Pilinszky utáni költészetben, aki alapvetően mestere a Báger-típusú lírának.

Magányos alkotó, írtam korábban. Azt gondolom, hogy magányos, de ez a „magányos teremtés” alkotó erejében kiemelkedő lehet, vagy már az is: „kicsit vak vagyok, de annyira nem”, írja a szerző, és megérzi saját jövőjét, mert úgy fejezi be, hogy „igen vak vagyok, de csak annyira”. Ez a líra ugyanis, amit Báger képvisel, immanens értékeinél fogva meglehetősen statikus, változások, hirtelen átalakulások nem jellemzik.

Éppen ezért költészetében — ahogy eddig is — az elmélyülés, a tudatosodás fokozatait különböztethetjük meg, nagy átalakulásokra nem kell számítanunk. Báger Gusztáv újabb, *Magánterem* című kötete méltán vált ki elismerést, és egyben méltán értékelhetjük úgy, hogy *biztonságban vagyunk*, mert van egy olyan költő a közelünkben, akire — reflexív magányosként — számíthatunk.

Báger ezzel a könyvével a meditatív líra jelentős hazai képviselője lett. (*Tevan kiadó*, 2000)

PETŐCZ ANDRÁS

PARTI NAGY LAJOS: HŐSÖM TERE

Parti Nagy első regénye nem okoz csalódást. Az ember izgalommal veszi kézbe, s kezdetben csak csipegeti, lapozgat a könyvben jobbra, balra, s azon kapja magát, hogy a találmóra kiválasztott részek (lehet, hogy csak szerencse dolga) mindegyikéből lehetne egy regényt írni, mindegyike képes arra, hogy egy egész regényvilágot szervezzen önmaga köré.

A regény azonban nem széttartó történetek gyűjteménye, hanem jól megfogalmazható szűzsége van: az elbeszélőnek tizenkét óra leforgása alatt kell megszerkeszteni regényét, s azt e-mailen eljuttatni a kiadóba. A rendezetlen kéziratcsomóból a regény elbeszélőjének története kerekedik ki a városi galambokkal. Ezek a galambok azonban nem azok a galambok (pontosabban dehogynem), amelyeket az öreg nénik etetnek a tereken, hanem öntudatra ébredt szárnyasok, önmagukat párttá, egységfronttá szervező palomisták. Céljuk, hogy átvegyék az emberektől a hatalmat, s ebben a (poszt)modern élet technikai vívmányai (mobil telefonok, fegyverek, turbókeltek stb.), illetve tudományos eredményei segítik őket. Azonban hiába a sasboyok (értsd testőrök), a hatalmas létszám, a világot behálózó szervezeti felépítés, mert egy probléma még megoldatlan, mégpedig a méret. Azaz, hogy a galambok kicsik, az emberek viszont nagyok. Ezen a ponton kapcsolódik össze a regény írójának élete a galambok mozgalmát megtestesítő Tubica Cézár, későbbi Fajfőtanács elnök röppályájával. Ugyanis az író egy tárcájával és egy novellájával, akarva-akaratlanul, a fikción innen és túl hírt adott a Tubica Cézár vezette, kutatási fázisban lévő, méretkülönbségeket megszüntetni kívánó kísérleteknek.

A történet abszurditását erősíti és egyben valóságossá teszi a regény nyelvezete, amely elsődlegesen járul hozzá, hogy Tubica Cézár tollas alakja metaforikussá váljon. A Fajfőtanács elnök mondatai tökéletesen illeszkednek a diktatórikus rendszerek hatalmi retorikájába, nyomon követve annak minden lépését és válfaját a kezdetektől kiteljesedéséig. A másik, jól elkülöníthető nyelvi regiszter a *Sárbogárdi Jolán* című kisregényben megismert félművelt, latin-amerikai sorozatokon felcseperedő, bevásárlóközpontokban tollszkodó társadalmi réteg nyelve. E kettőből születtek meg az a nyelvhasználat, amely leginkább a mindennapjainkat színesítő, biztonsági szolgálatot teljesítő embereket jellemzi, akiknek egy kis keresztapás vagy tarantinós alfürért nem kell a szomszédba menniük.

Ahogy Tubica Cézár alakja a kezdetben el nem hihetőből hihetővé válik, úgy mosódik össze a regény írójának és a regény elbeszélőjének élete, megeremtve egy harmadik hőst, pontosabban fogalmazva a címszereplő HŐS-t. Az elbeszélőből önálló életre kel ez a hős, aki Tubicáék génkísérleteinek lesz a nyoma. A regény ekkor nyitja meg a következő kommunikációs csatornát, az internet, a vir-

tuális valóság világát, ahová üzenni nem lehet, viszont üzenetet kapni annál többet. Tübica Cézár fogja, a hős lassan idomul a Fajfőtanács elnök világához és értékrendjéhez. Magára találásával párhuzamosan erősödik az a szándéka, hogy legitimálja magát az elbeszélő világában is, azaz a regény születésének valóságában. E legitimáció velejárója, illetve következménye, hogy az elbeszélő elveszti uralmát hőse felett, s a regényszerkesztési folyamat megfordul, azaz a regény szerkesztőjére irányul úgy, hogy a hős teremti meg, pontosabban rendezzi át az elbeszélő világát.

Ekkor teljesedik ki a regény egyik fő kérdése, hogy mennyire és mennyiben felelős az ember az általa teremtett, fikcionált világért. Képes-e rá, hogy a világ és a mindennapi élet hatalmi és bármiféle a személyiség ellen irányuló törekvései alól kivonja magát, azaz a mindenkiben létező hős terén milyen demonstráción vegyen részt? Egyáltalán van-e lehetőség arra, hogy ezen a bizonyos hősom terén egyszerű sétáló legyen? (*Magvető*, 2000)

CSIZRIK BALÁZS

TAR SÁNDOR: NÓRA JÖN

Tar Sándor elbeszélőművészetéről szólni régebb óta komoly föladatot jelent, hiszen lényegében egyedülálló, így aligha könnyen leírható vagy skatulyába szorítható szint képvisel a jelenkori magyar széppróza szerencsésen széles palettáján. Amint arról Tar újonnan napvilágot látott kötete is meggyőzheti az olvasót, novelláinak értékét föltehetőleg egyre nehezebb kétségbe vonni. A válogatás ráadásul úgy ad képet az eddigi életmű egészéről, hogy — a korábbi kötetekben megjelent történeteket további öttel bővítve — a pályát alakulásban lévőként s gazdagodóként mutatja be. Igaz, talán érdekesebb lett volna, ha nem Kenedi János (amúgy színvonalas) válogatását, de a szerző saját kezűleg összeállított novellagyűjteményét olvashatnánk. Akár meglepő is lehet, hogy a *Nóra megjön* hangsúlyja egyértelműen Tar Sándor szinte egészében újraközölt második kötetére esik (*Mért jó a pók-nak?* 1989).

Az írások viszonylag könnyen megragadható — bár épp ezért fölszíni — jellemvonása a témaválasztásban, ennek társadalmi vonatkozásában kereshető: a főhősök, a szereplők zöme nehéz sorsú, nyomorgó és/vagy megnyomorított, netán testileg vagy szellemileg terhelt, vagyis a társadalom alsó rétegébe tartozik. Kétségtelen, erkölcsi érvénye is van an-

nak, hogy olyan emberek életútja áll a művészi megszólalás középpontjában, akiknek hangja igen kevésbé képes távolabbra hatolni, akik tehát mintegy képviselőre szorulnak — az irodalomban és a társadalomban egyaránt. Azt persze erős túlzás lenne állítani, hogy parasztok és munkások, csavargók és gyöngelműjűek hangsúlyos szerepeltetése akár csak kivételes lenne a művészetek történetében. Sőt az is kérdéses, a hangot adás erkölcsi tette elégséges-e önmagában ahhoz, hogy e tett olyan, korokon átható és a fönnálló társadalmi jelenségektől független érvényre tegyen szert, amely művészi (is), s nem kizárólag történelmi. Korhoz kötött és általános kényes egyensúlya (mint egyfajta kettős látás) néhány írásban valóban megbomlani látszik. Noha épp az elbeszelt sorsok kimeríthetetlen, így az emberi létmegtérésben részesíteni képes egyedisége közvetíthetné a sajátszerűségében is általános történelmi tapasztalatot, az elbeszélésbeli társadalmi helyzetek, a korban népszerűsített álságos eszmék bírálatai, az akár kifejezetten politikai kötöttségek egyszerű-kétszer úgy kerülnek túlsúlyba, hogy a szereplők kiszolgáltatottsága a történelmi körülmények hatalmának pusztán megfektendő-fölismerendő példázatává válik. Ezzel párhuzamos veszély a hősök gyarlóságát jelentéktelenné nyilvánító eszményítése, mely — nem függetlenül a hangadás erkölcsi mozzanatától, mégis viszonylagosabbá téve azt — könnyen egyén és főnökök/társadalom kétosztatú, jó és rossz szinte egyneműen tragikus végkicsengésű ellentétére csupaszíthatja a különféle távlatokból eltérően szemlélhető emberi viszonyok összetettségét. Am ha föl is sejlenek — leginkább csak egyes részletekben — a kevésbé szerencsés megoldások körvonalai, majdnem mindig ellensúlyozza ezeket a Tar-novellák másik jellegzetessége, az elbeszélés többszólamúsága.

Az írások szinte soha nem egyetlen hangon szólalnak meg; a mesélő folyton másoknak adja át a szót, ezáltal bontakoztatva ki a történetben megjelenő életvilágot. Méghozzá olyan világot, amelyben a szereplők gyakorta elbeszélnek egymás mellett, nem értik egymást, leginkább tehát képtelenek valódi beszélgetésre és odafigyelésre. A hősök tehát, egyéniségükből egyre többet elveszítve, elidegenedetségükben és magányosságukban nemritkán nagyon is hasonlítanak egymásra. Többek között ezzel magyarázható, hogy az elbeszélés többszólamúsága ellenére az íróknak, sőt némi megszorítással a kötet egészének nyelvi világa lényegében egységes, s